BIBLIOTECA P. ARÚS

Meridià

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 1 | Barcelona, 14 de gener del 1938 | Preu: 50 cèntims

MERIDIA

MERIDIA aspira a marcar el migdia intellectual *del temps que vivim. No vol ésser anacrònic ni caure en un utopisme delirant.*

S'adona que la transformació realitzada des del 19 de juliol és profunda, que ha arribat fins a les entranyes socials. No ha estat una transformació epidèrmica, com venia donant-se durant més d'un segle. MERIDIA vol anar a l'hora *en la gran lluita que lliuren les masses populars del nostre país.*

Hem fet front al feixisme nacional i internacional gràcies a la unitat d'acció dels sectors antifeixistes. La situació millorarà i la victòria s'albirarà més propera, a mesura que enfortim el Front Popular. MERIDIA, fent-se càrrec de la importància cabdal de la unitat, no vol caure en sectarismes. MERIDIA vol ésser la tribuna dels intellectuals antifeixistes.

Davant l'exemple magnífic dels soldats del front, davant llur heroisme, davant la voluntat ferma de seguir endavant malgrat les dificultats de tota mena, vol contribuir a la mobilització de tots els intellectuals: escriptors, artistes, professors, científics, tècnics... Urgeix incorporar-los activament *a la lluita antifeixista i als febrosos treballs de la nova societat.*

MERIDIA, a més de tractar els problemes culturals en les seves columnes, serà un propulsor de tasques renovadores. Organitzarà sessions de cinema, representacions i exposicions. Sobre qüestions importants organitzarà conferències i discussions. Posarà en marxa les edicions d'obres que en aquests moments històrics puguin resultar interessants. Abans de sortir a la llum pública ja ha presentat una exposició i un espectacle de nens. I ha estat preparant l'edició d'unes novelles d'ambient i personatges de la lluita alliberadora.

La tasca a realitzar és àmplia, i és necessari fer-la aviat. El cinema actual dóna una impressió lamentable, el teatre fa olor a naftalina i a museu, els novellistes no es decideixen a manipular materials de la guerra i de la revolució popular, els professors no acaben de marxar pel camí que han de seguir en la fase actual, els pintors i escultors van com esmaperduts, els científics i tècnics no donen tots els fruits que poden i han de donar...

Els nostres intellectuals estan al costat de la causa antifeixista. Desitgen amb fervor la nostra victòria. Reben amb entusiasme les noves de les victòries de l'Exèrcit Popular. Però no participen amb intensa activitat en la gran lluita.

Volen treballar més, volen contribuir a l'enfortiment del front i de la reraguarda. El que falta és trobar la manera de coordinar els esforços i enquadrar tots els treballadors intellectuals en la lluita antifeixista.

MERIDIA es proposa contribuir a aquesta mobilització. La lluita que vivim necessita l'aportació entusiasta de tots. Al costat de la lluita contra el feixisme al front i l'aixafament de les seves bases econòmiques, polítiques i culturals, hem de crear nous vàlors. Lluitem i treballem per una societat lliure, justa, democràtica, avançada i progressiva. I en aquesta lluita i aquest treball els intellectuals no hi poden mancar.



TEROL

Salut, ciutat de Terol
mal perduda i ben guanyada!

Ensems bròfega i suau,
geliua i assolellada,
torreges com un castell
damunt els horts i la plana.
El Túria llisca a tos peus
com serpent ensinistrada
i perfuma el teu aflat
la "Pineda del Rei Jaume".
Si t'empolvora la neu
encara sembles més alta
i ullcluca tota t'ajups
quan bufa la tramuntana.

Salut, ciutat de Terol
mal perduda i ben guanyada!

Tu que antany els sarraïns
combateres amb coratge
i venceres reis i estols
que volien fer-te esclava,
de sobte perds el braó,
la llibertat i la fama.

Et tenien sota peu
una gent deshonorada:
estrangers i renegats
que envilien ta nissaga.
Pubilleta d'Aragó
que lluny que et trobes d'Espanya!

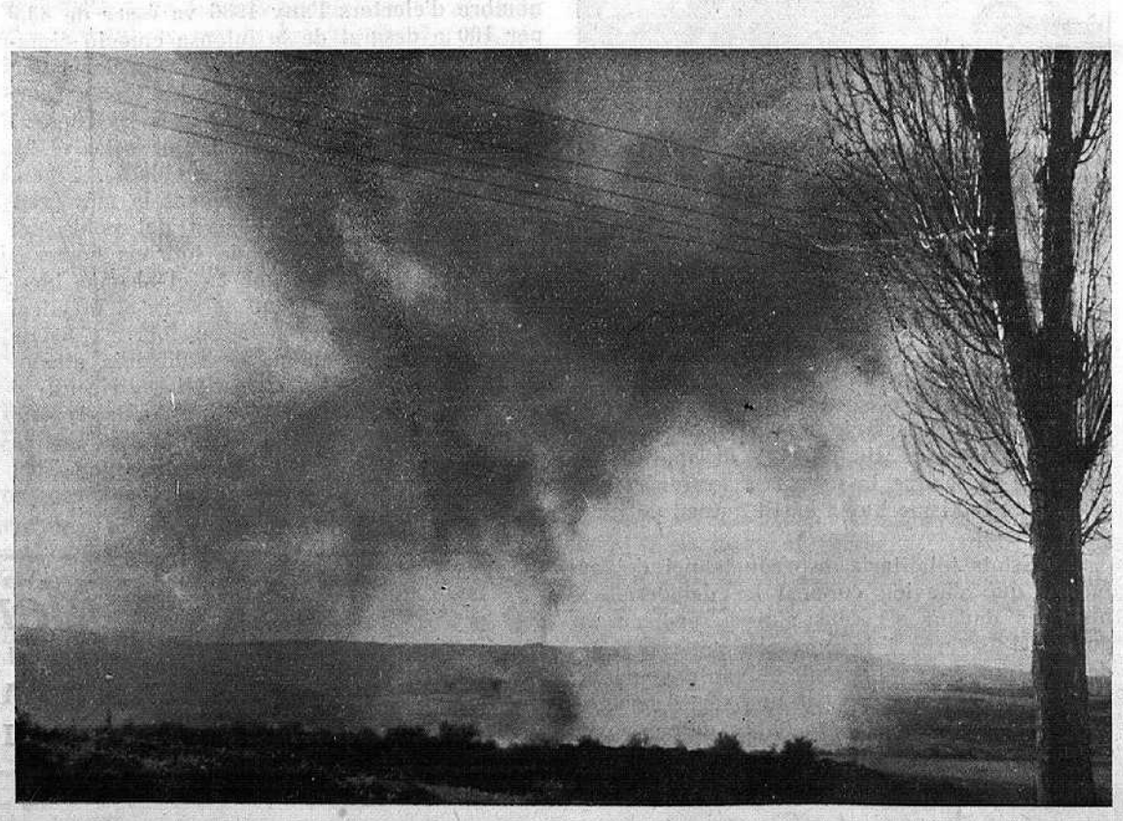
Salut, ciutat de Terol
mal perduda i ben guanyada!

Ve't ací que el teu Nadal
ha estat naixença més alta.
Espanyols i catalans
reconquisten la teva ànima.
Damunt neu i contra vent,
a les fosques i a les clares
han bregat perquè Terol
no desdigui de la raça.
I han caigut els traïdors,
per justícia i per venjança,
en llurs mans sang de germà,
i en llur front segell d'infàmia.

Besa, ciutat de Terol,
la bandera que t'empara!

26 desembre del 1937.

PERE QUART



CAP DE SETMANA

IDEALS

Les lleis que governen la vida dels homes són complexes i imprevisibles. Però són segurament ineluctables, fatals. Per tant, és difícil creure en la llibertat humana, en el sentit filosòfic del mot. Cadascú obra no solament sota una coerció exterior, ans també per una necessitat interior. La consciència d'aquesta veritat és per a nosaltres una font inesgotable de tolerància. La duresa, l'aparent injusticia de la vida no poden admetre's amb serenitat sense aquella convicció, la qual endolceix el sentiment, altrament tan feixuc, de responsabilitat i fa que no prenguem massa seriosament els altres ni, a fi de comptes, nosaltres mateixos. Per aquest camí arribem a una concepció de la vida en la qual l'humor pren un lloc considerable.

Tanmateix, la vida dels homes ha de tenir els seus ideals. N'hi ha —i són comuns a molta gent— que sempre ens han fet somriure amb menyspreu i mai no hem admès com a base d'una moral: riquesa, èxit, luxe, compresos sota el nom genèric de felicitat. *El bé, la bellesa, la veritat, ve't aquí els objectius, per bé que inabastables, dignes de refer indefinidament el gust de viure i el coratge dels homes com cal.*

No dubtarem a dir que un home de nobles ideals només pot viure i treballar dins una organització social i política fonamentada en els principis democràtics. Cal que la personalitat de cadascú sigui respectada; cal que ningú no sigui idolatrat o temut per ell mateix. Un sistema de coerció, degenera de pressa: la coerció té el singular poder de suscitar homes de moralitat minvada o nulla; i l'hereu del tirà genial acostuma a ésser un brètol.

Doneu certa estabilitat als caps de govern, perfeccioneu els mètodes de sufragi, i el règim democràtic, que segueix essent insubstituïble, recobrarà el crèdit que ha perdut en no poques contrades del món.

Distribuïu riquesa segons treball, tasca segons aptitud, responsabilitat segons capacitat intellectual i dretura moral. Vigileu l'escola, la premsa. Reprimiu l'esponera dels interessos anomenats polítics i dels comercials.

I la terra començarà a ésser un planeta habitable.

Aleshores els homes podran decantar-se vers el costat misteriós de la vida. Experimentar els greus sentiments i el plaer inefable que es troben a les fonts de l'art i de la ciència. Abocar-se al món impenetrable, conèixer en llurs formes més somes les manifestacions de profundes veritats i de belleses esclatants. Sentir l'ordre admirable del món, l'eternitat de la vida. I afanyar-se per abastar l'ínfima i enorme part que a cadascú de nosaltres pertoca d'aquest àpat magnífic.

Ve't ací un resum de les quatre idees socials i polítiques en les quals convenen els més purs pensadors de la nostra època. Nocions conegudes, cent vegades dites, i massa sovint oblidades pels mandataris del poble.

Tanmateix, no ens desanimem. El món, com l'any 1938, tot just comença.

JOAN OLIVER

LLEGIU EN LES PAGINES INTERIORS ARTICLES DE

Pau Balsells	Francesc Trabal
Joan Comorera	A. Rovira Virgili
J. Peiró	R. Tasis i Marca
A. Artís-Gener	Francesc Pujols

R.62.993

La guerra d'Espanya

Es natural que, en les circumstàncies actuals, la pàgina de "Política i Sociologia" d'una nova publicació s'inauguri amb un article sobre la guerra a la qual ha emmenat Espanya el feixisme internacional. S'escau precisament el tombant d'any. La lluita que les terres hispàniques es veieren obligades a afrontar pel juliol del 1936, enceta el 1938; el que començà essent una rebellió militar-dretista, esdevingué de seguida una guerra civil per a convertir-se al cap de poc en una guerra d'independència davant la invasió italo-alemanya. Espanya, país pacífic, fa la guerra molt a desgrat seu, però es veu forçada a continuar-la, amb vehemència, fins a tenir assegurada de nou la seva llibertat, fins a havér foragitat del sòl hispànic l'últim invasor i haver abatut el darrer traïdor.

Quina vida tan intensa ha portat Espanya durant tot aquest temps! Quina enorme i dolorosa epopeia han escrit els pobles hispànics durant el transcurs de la tragèdia a què han estat conduïts a contracor! Quina prodigiosa superació s'ha operat en el nostre ambient!

Són molts els qui, en aquests darrers temps, han fet un repàs mental dels successos ocorre-



UN BRAU MILICIA DEL 19 DE JULIOL

guts a Espanya i de la gran capacitat constructiva que s'ha manifestat en les nostres terres. Amb l'aixecament s'esfondrà com un castell de cartes tota la maquinària estatal; el principi d'autoritat va ésser esclafat sota les botes dels militars i dels traïdors, els quals posaren la República en el greu perill de morir i desfermaren alhora les passions i els odis que ells havien alimentat en el transcurs de llargues anyades; la legalitat quedà desarmada i a mercè dels esdeveniments.

El poble, coratjós, entusiasta, s'aixecà en pes i amb un heroisme magnífic dominà la insurrecció a la major part del territori espanyol. I, amb el pit nu i les mans buides, la dominà sense armes. I amb la mateixa empenta hauria reduït totes les zones on es mantingueren els rebels si hom no hagués suspès el dret internacional per a crear l'anomenada política de no intervenció, que ensems que impedia al Govern legitim de proveir-se del que necessitava d'acord amb els tractats comercials signats, pràcticament havia de consistir en la intervenció manifesta i descarada dels Estats totalitaris a favor dels facciosos, fins a arribar a la invasió d'Espanya. Aquelles gents convertides en milícies, però, saberen aturar de primer els feixistes espanyols amb quantiós armament estranger i després els exèrcits italians i alemanys proveïts de tot el que els calia.

A poc a poc les milícies desaparegueren i s'anà plasmant l'Exèrcit Popular Regular, que havia de cristal·litzar en una organització militar perfecta que avui és causa d'admiració al món sencer, que sap delmar l'exèrcit invasor i que, fa ben pocs dies, el propi cabdill insurgent Franco ha confessat espontàniament que té una veritable puixança. A poc a poc s'ha fet veure a tothom que l'ordre i la disciplina no són atributs de les dretes ni s'obtenen tan sols per la imposició, sinó que neixen de la consciència de cada un i formen un engranatge que va de la base als òrgans directius. A poc a poc s'ha comprès la responsabilitat històrica que contraiem, ja que la guerra d'Espanya no és un fet intern, sinó una veritable guerra internacional en la qual es troba en joc la sort d'Europa. I sobre la marxa, mentre els camps s'amaraven de sang, mentre tristament es veia com queien travessats per les bales o destroçats per les bombes i obusos milers dels millors espanyols, s'obrava el miracle de la reorganització, que permetia posar-nos en les millors condicions en la lluita i preparar per al dia de demà una República més progressiva, més culta i més forta que la que intenten enderrocar els traïdors i els Governs de Mussolini, de Hitler i d'Oliveira Salazar.

Tots els qui han fet aquest repàs mental s'han adonat bé, a mesura que —com un film veloç i sintètic— passaven pel seu davant els esdeveniments de la guerra d'Espanya, que el poble que sap construir en aquestes circumstàncies esl seus elements vitals i que pot afrontar-se amb les tropes d'unes potències invasores com Itàlia i Alemanya, difícilment pot ésser vençut.

Comentant l'ofensiva contra Santander per l'exèrcit italià, el mes d'agost el *Boletín Decenal del Servicio de Información del Estado Mayor del Ejército de Tierra*, publicava un interessantíssim comentari, del qual creiem oportú extreure alguns paràgrafs:

"Si agafem un mapa i comparem els guanys i les pèrdues territorials de lleials i rebels, haurem de convenir que el balanç és favorable per als darrers. Han augmentat la superfície de l'Espanya feixista amb el nord de la província de Toledo i el sud de la de Madrid, amb Badajoz i extenses zones estremenyes, amb Màlaga i part de la seva província, amb el litoral granadí fins més enllà d'Almuñécar, Motril i Salobreña, amb les regions de Guipúscoa i de Biscaia i amb la major part de la província de Santander. No és gaire, no obstant, després d'un any de guerra, de la intervenció directa àdhuc amb exèrcits d'Itàlia i d'Alemanya i de la conducta inqualificable observada, en relació amb l'Espanya lleial i legal, per les democràcies burgeses europees. El gran bloc republicà del Centre, l'Est, Llevant i el Sud segueix intacte. Ha rebut cops fortíssims, i ha sabut tornar-los amb usura.

"Hem d'afegir més, encara: el problema militar de la nostra guerra d'independència no pot ésser plantejat geogràficament. La realitat veritable no és el mapa. El mapa enganya. En el mes d'agost de l'any passat posseíem Màlaga i gairebé tot el Nord. Però estàvem potencialment vençuts. ¿Què podiem oposar a les forces faccioses, que començaven ja a rebre avions a dotzenes, canons i metralladores a centenars i tècnics estrangers a milers? Unes caòtiques milícies molt entusiastes, però que tenien una idea absurda de la guerra moderna.

"Avui, l'Espanya republicana, amb menys territori, és infinitament més poderosa. Amidem l'enorme distància que separa el combatent de Toledo del de Brunete, el milicià sense uniforme del soldat d'ara, i es comprendrà que tenim raó en assegurar que el mapa mateix quan l'agafem com a espill de la situació militar de la guerra d'Espanya.

"I no limitem la comparança als fronts de batalla. Estenguem-la a les reraguardes. ¿Qui podrà negar que hi ha una diferència gegantina entre el caos inevitable i disculpable de l'estiu del 1936 i l'ordre sever de l'estiu actual?"

Els pobles hispànics mereixen el més exaltat cant de lloança per llur unànime fermesa de voluntat en no deixar-se esclavitzar, per l'heroisme amb què s'ha anat a la lluita, per la tasca realitzada per aquelles milícies formades espontàniament i per la transformació operada amb superació dels esdeveniments. I són aquestes qualitats hispàniques i la meravella d'haver sabut construir un exèrcit puixant i disciplinat nascut del no-res mentre calia atendre cada dia amb més atenció la lluita, el que ens dóna el més franc optimisme. El poble espanyol ha pogut resistir l'empenta de l'exèrcit espanyol —traïdor gairebé en la seva totalitat— i de les tropes invasores italo-germàniques mentre es trobava mancat de possibilitats. Si l'entusiasme i el coratge individuals han aguantat una organització militar rígida, emparada, encara, pels mètodes bàrbars de la guerra totalitària, no pot haver-hi el menor dubte que des de l'instant que aquella organització militar es troba enfront d'una altra organització militar, l'avantatge ha d'ésser dels qui havent resistit sense comptar amb mitjans han aconseguit posseir tot allò que els mancava.

"La solució final pot venir de la reraguarda i no del front, i el vençut serà el qui hagi tingut una reraguarda menys sana", ha dit Indalecio Prieto.

A la nostra reraguarda han estat salvades totes les dificultats capitals, i ha sorgit l'ordre i la disciplina i s'ha restablert el principi d'autoritat i les asprors han estat llimades. Existeix la veritable unitat antifeixista. Cada dia es progressa més en el camí de fer desaparèixer les dificultats —les petites dificultats— que existeixen i de reducció dels enemics emboscats que pul·lulen entre nosaltres.



L'EXERCIT DE LA REPUBLICA EN L'ACTUALITAT
(Foto Centelles)

En el front militar, la puixança de l'exèrcit republicà creix de dia en dia i l'organització va adquirint perfecció accentuada.

En el front internacional, la República guanya constantment simpaties i desapareix la llegenda negra que la premsa reaccionària al servei del feixisme havia bastit entorn de l'Espanya lleial.

Els Estats totalitaris, esperonats pel deixar fer en què s'havien col·locat les democràcies burgeses davant els seus abusos, ordiren la guerra d'Espanya i la portaren a terme i la desenvoluparen jugant amb el xantatge de la por per tal de poder trobar una sortida a llur desgavell interior, a la veritable descomposició a què els havia emmenat el nacionalisme; els convenia l'extensió del sistema per a trobar una nova força moral, realitzar la política dels fets consumats per a poder guanyar, si els ho permetien, unes terres d'expansió i una riquesa minera que fos un alleujament a la seva difícil situació econòmica, bastir-se artificialment una puixança que no tenen a fi d'aterrir el món per a treure'n nous profits i col·locar en una stiuació d'inferioritat el règim soviètic. La política dels fets consumats i el xantatge de la por els ha donat el resultat esperat i cada dia s'han inflat més. La inflor excessiva risca d'explotar. I el feixisme internacional ha anat tan enllà en els seus designis, que el món s'ha alarmat massa; França, assenyalada com a futura víctima, en un demà més proper o més llunyà, està a punt d'acabar la paciència i de perdre una por suïcida que no fa més que lligar-la de mans per tal que el victimari pugui obrar més còmodament. La constitució del bloc Alemanya-Japó-Itàlia, l'agressió inaudita i inqualificable que es comet contra la Xina, la recent retirada d'Itàlia de la Societat de Nacions, han revelat tot el maneig feixista i han començat a fer obrir els ulls als Estats no feixistes. Podran, encara, resistir-se a actuar, però necessàriament vindrà un moment en què, per no trobar-se ofegades, les velles democràcies hauran de dir: "Prou!"

Totes aquestes circumstàncies decanten la balança cap al nostre costat. El poble espanyol té suficient força per a decidir el resultat de la lluita a favor seu, però, a més, és molt fàcil que el feixisme es destrueixi ell mateix, d'una manera total o parcial —potser tan sols a Espanya—, abans que l'acció de la República es manifesti íntegrament. Hi ha per una banda la posició que, encara que sigui per egoisme, indefectiblement haurà de prendre Europa. Hi ha per un altre costat la ruïna manifesta dels Estats on el feixisme impera, que és cada dia més clara i que podria portar a una sorollosa ensulsiada, a la qual contribuiria en gran manera el sentiment dels respectius pobles, caracteritzat per l'hostilitat de la majoria envers el règimen governant. Hi ha, encara, el malestar profund de l'Espanya facciosa, exterioritzat per múltiples manifestacions i per constants complots de difícil dominació, de gravetat creixent a mesura que transcórre el temps, fins al punt que no és gens segur que en totes les ocasions els caps rebels puguin deturar una acció que condueix inexorablement a una desfeta rotunda i total de l'organització implantada gràcies al terror, al crim i a les tropes d'invasió.

En aquest tombant d'any, expressem la convicció raonada del nostre triomf absolut. El món, amb escasses excepcions —el nom de la U. R. S. S. brilla esplendorosament en la volta celeste com a exemple de justícia—, ha anat permetent la desolació i el carnatge a Espanya a causa de la por que esclatés una guerra que de fet ja existeix i que té a la seva mà d'evitar només palesant una energia que per ella sola despullaria el feixisme de la seva carcassa de sistema puixant. La minúscula Espanya, situada en un recó d'Europa i col·locada en un lloc estratègic a utilitat de tothom, s'ha agegantat de manera prodigiosa i ha constituït el malson del món sencer; el seu acreixement ha estat complet, i el dia de demà, quan l'invasor deixi de trepitjar el sòl hispànic, el malson haurà d'esdevenir agraïment pel servei immens que haurà prestat a la causa de la pau. I Espanya, alliberada per la fermesa dels seus propis fills, podrà regir els seus destins d'acord amb el règim que vulgui la majoria dels espanyols, guanyat amb vessament de sang.

J. ROURE-TORENT

Amics de la Unió Soviètica

La més gran democràcia

Les terres que foren durant segles espill de democràcia, Atenes i les ciutats gregues, quedarien admirades davant l'amplitud que ha pres el govern del poble. Elles que formaven minúscules democràcies, en veritat eren un govern on una reduïda massa de ciutadans escatia la forma més adient per a portar els afers públics; democràcia, govern del poble era una definició exacta segons la nomenclatura grega, per a ells els esclaus no eren poble, els ilotes no eren poble, no ho eren tampoc les dones.

Més tard s'han forjat governs democràtics en molts indrets de la terra: la guerra de la independència de Nord-Amèrica, les revolucions anglesa, francesa i fins i tot la revolució alemanya que s'inicià en acabar-se la guerra europea, foren totes forjadores de democràcies, i a poc a poc el poble prengué part important si bé indirecta en la gestió de la cosa pública.

Però una democràcia plena, no existeix enlloc del món. Les anomenades grans democràcies ho són en un sentit restrictiu. A França la dona encara no pot votar, a Anglaterra no fa molts anys que era necessària determinada situació econòmica o cultural perquè la dona pogués emetre el sufragi.

Les persones que tenen dret electoral, es troben davant d'un fet limitatiu: l'edat, fins als 18 anys no es pot votar enlloc, únicament tres Estats faculten el sufragi actiu als 18 anys: Turquia, Mongòlia Exterior, i la U. R. S. S.

Acceptem les imperfeccions humanes, anomenant democràcies aquelles en què s'aplica d'una manera constant el sufragi universal, estudiem les relacions que existeixen entre elles, i fàcil serà que mitjançant les fórmules matemàtiques de comparació de dades puguem afirmar que el que fou imperi d'esclavatge és avui la més gran democràcia.

El dia 12 de desembre del 1937 el país soviètic aplicà la seva llei electoral; la població de la U. R. S. S. segons el darrer cens és de 169.000.000 de ciutadans, el nombre d'inscrits en el cos electoral és de 93.639.478 i el de votants ha estat de 90.319.346.

Malgrat una pràctica constant del sufragi, al poble anglès en les eleccions al Parlament de l'any 1935, únicament votaren un 71,9 per 100 dels inscrits. Quan va ésser reelegit Roosevelt hi participà un 83 per 100. A França el nombre d'electors l'any 1936 va ésser de 83,9 per 100 a desgrat de la intensa emoció ciutadana a què donà lloc la consulta electoral que consolida el Front Popular a les terres franceses. En les eleccions dels països feixistes, al Japó per exemple, únicament pot votar el 21 per 100 de la totalitat de la població.

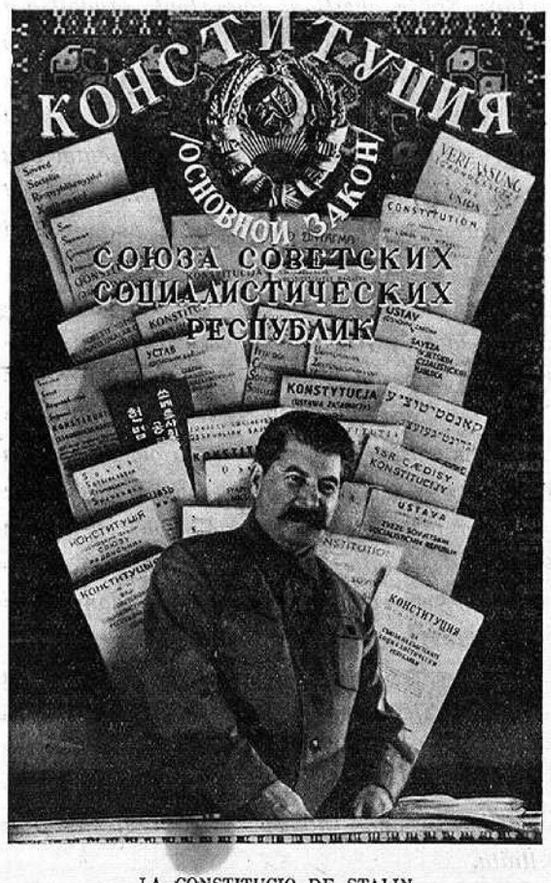
La U. R. S. S. és efectivament la més gran democràcia, perquè el govern del poble pel poble suposa la llibertat de tots els homes i de tots els pobles, perquè en el sistema electoral del país soviètic no existeix el privilegi que hi ha arreu del món en tots els Estats on existeixen situacions de sobirania escalonades que aprofita la col·lectivitat dirigent.

Les terres que són colònies d'Anglaterra no tenen dret electoral o el tenen limitat, com a l'India; a Austràlia els indígenes no voten. Tots els països africans, menys Egipte, sotmesos a Anglaterra manquen de dret electoral.

França, tot i assimilant les colònies a la metròpoli, posa traves a la lliure manifestació de la voluntat col·lectiva. Les colònies franceses a l'Asia avui amenaçades per l'imperialisme japonès, no tenen organització política, almenys en el sentit occidental d'aquest mot. Els petits Estats de l'Europa central, han emprat tots els mitjans perquè les minories nacionals que estan enclavades en llur territori no poguessin gaudir del dret d'elegir llurs representants; totes les subtileses d'una interpretació jurídica injusta dels tractats han servit per a donar a la nació majoritària una preponderància en perjudici de les més petites. A la U. R. S. S. els homes i els pobles són lliures.

Armènia, per exemple, ha elegit quatre diputats al Consell de la Unió perquè el nombre d'habitants així ho determina, i vint-i-cinc al Consell de les Nacionalitats.

La república de Rússia ha elegit al Consell de la Unió més de 300 diputats i al Consell de les Nacionalitats únicament ha obtingut vint-i-cinc diputats, la petita Armènia, igual que la gran Rússia: un milió de ciutadans pesen en el Consell de les Nacionalitats igual que cent milions.



LA CONSTITUCIO DE STALIN

I aquest fet es repeteix a Turmènia, a Tadjiskaia, a Kirgísia, noves repúbliques, a les quals la Constitució de 5 de desembre del 1936 dóna vida política plena.

Aquestes dades, que poden ésser indefinidament ampliades, en forma indubitada testifiquen que la U. R. S. S. és la més gran de les democràcies.

PAU BALSELLS

Meridià

publicarà en el número pròxim:

Carles Pi Sunyer: CRITICA D'UN LLIBRE INEDIT

Federica Montseny: EL FEIXISME I LA DECADENCIA DE L'OCCIDENT

SAGETA

Per què és necessària la unitat proletària



No és honrat ni d'homes amb sentit de la noblesa de continuar el conreu de les ficcions i de l'engany. Cada dia que passa, és més evident la necessitat de produir, sigui com sigui, la unitat de les classes treballadores de les diferents tendències socialistes —les específicament polítiques i les sindicals— car, a mesura que cadascun dels sectors va fixant la seva posició del present en relació a l'esdevenidor, hom s'adona que aquest, ja des d'ara, adquireix línies concretes matisades de negrors per als interessos del proletariat. Aquesta evidència, però, pel que hom veu, no té prou força per a determinar el corrent unitarista dels qui, de no decidir-se ben aviat, hauran estat, una vegada més, la carnassa i la carn de canó posada al servei dels interessos del capitalisme, entre els quals caldrà comptar els de la democràcia burgesa, que, avui ja, encarna la més alta de les traïcions al Poble.

Decidir-se! Les masses treballadores —i amb elles nombroses legions d'intellectuals, de tècnics i de científics— ja estan decidides a verificar la unitat d'acció enfront del secular enemic comú. Tots els dies podem comprovar mil detalls que acusen aquesta decisió, i si la unitat no és ja una realitat, si aquesta realitat no ha sortit del món de la utopia, hom ho deu al fet que les seleccions directores de les diferents tendències socialistes, generalment, no senten les mateixes inquietuds ni els mateixos afanys envers la pràctica del progrés econòmico-social, de les realitzacions socialistes.

La generalitat dels directors més destacats dels sectors socialistes, segons hom comprova ara, mai no han sentit cap pressa per a ultrapassar la zona de les especulacions teòriques. S'han adaptat amb certa comoditat a l'ambient burgès, i per tal que ningú no pugui empènyer-los a seguir endavant, posen tots els inconvenients i entrebancs per tal que la unitat resti en perenne temps de futur. Ells saben ben bé el que fan, i el que els interessa personalment, i per això seria en va tractar de convèncer-los que han de procedir d'altra manera. Com nosaltres, coneixen a bastament les raons teòriques i pràctiques que aconsellen bastir un front únic proletari acarat al front únic del capitalisme i la burgesia, però tenim per segur que ells res no aran per a enfrontar-se amb aquesta realitat, la seqüela de la qual ha d'ésser una lluita més dura que la lliurada contra el feixisme.

Jo vull dir a tots els amics sincers de la unitat d'acció de les tendències socialistes, que els directors més destacats d'aquestes són necessaris per a la realització del fet unitari, però no són precisos. La unitat, hom la pot fer amb ells i per damunt d'ells. El que cal, és que els qui en som decidits partidaris ens convertim en creadors del moment psicològic, pel qual les multituds populars vagin dreturerament al bandejament de tots els obstacles que s'oposin a la unitat. Tenim raons poderoses per a crear aquest moment psicològic, i àdhuc hi ha raons de dignitat que ens obliguen a crear-lo amb urgència.

* * *

Les causes que empenyen molts països als sistemes totalitaris, no són d'ordre polític. Les diferents varietats dels feixismes responen, indistintament, a raons de tipus econòmico-social, car una amalgama de motius econòmics, industrials, comercials, financers, etc., exigeix a tots els pobles del món de prendre posicions francament imperialistes, la qual cosa comporta un seguit d'apetències de transformacions geogràfiques, per tal com són la majoria dels pobles els que es troben mancats de fonts de primeres matèries i de mercats que absorbeixin llurs excedents de producció, com també n'hi ha que necessiten una expansió territorial per a donar lloc als seus excedents demogràfics. Però això no és més que una part del problema que tracten de resoldre els països totalitaris.

El progrés material dels pobles, seguint el paral·lel del cada dia més accentuat desequilibri econòmic i financer, ha dut el sistema capitalista al vèrtex de llur existència com valor social. La figura geomètrica representa, per al sistema capitalista, una resultant econòmico-social, és a dir: si seguint la corba s'inclina, com seria natural, per la línia descendent, el moviment en determina un altre d'ascendent per al proletariat. Més concretament: el declivi econòmico-social del sistema capitalista pressuposa l'automàtica ascensió de la concepció socialista, és la verificació del procés històric del materialisme, és l'inici del triomf econòmico-social del proletariat, el qual comença a realitzar el dret d'accés a la funció social detentada pel capitalisme. Però, en arribar al vèrtex, aquest no es considera en el deure de desaparèixer com a classe social, vol continuar detentant el món dels privilegis, i com que el seu dret és antinatural —perquè no respon a cap principi humà ni social— té necessitat de cercar la força com a suport.

Necessita el suport de la força, perquè al capitalisme solament li és permès mantenir les seves posicions de preponderància econòmica i de privilegi polític-social, a canvi de la misèria progressiva del proletariat i de la petita burgesia. El progrés de la misèria entre les classes modestes de la Societat, és menys sostenible cada dia; els estralls produïts per la misèria arriben a la consciència dels condemnats a la injustícia, que en copsen les causes, i el moviment social dels pobles, prenent caràcters de tempesta, amenaça subvertir els fonaments del sistema universal del capitalisme, damunt dels quals recolzen els eixams de paràsits de tota mena.

En això i contra això tenen llur raó d'ésser els feixismes.

Però el Feixisme té les seves gradacions. La democràcia burgesa que propugna el sistema capitalista i de la propietat individual, també és feixista. Mentre el proletariat i la petita burgesia es resignin a viure esfondrats en la misèria, i no prenguin partit per a conquistar legalment o extralegalment el que els és negat pels principis jurídics consagrats per i per a determinades classes socials, la democràcia burgesa no prendrà formes violentes de defensa. Quan l'acció del proletariat i la petita burgesia, però, posin en perill l'edifici de la propietat individual, llavors la democràcia burgesa es manifestarà amb els mateixos procediments i amb la mateixa violència que el més totalitari dels Estats.

* * *

¿Per què el que passa ara, a Espanya, no ha d'alliçonar-nos? ¿No és prou eloqüent, encara, la posició que va bastint la democràcia burgesa de casa nostra? Al pas que va, ¿què restarà de les conquestes revolucionàries dels treballadors? ¿Quina serà la compensació a l'imponderable i magnífica gesta d'aquests, en salvar la República de la ruïna segura amb torrentades de sang, amb l'ofrena de centenars de milers de vides?...

Si voleu, no en parlem fins després d'acabar la guerra. Siguem amics, o fem l'amic a la democràcia burgesa, car juntament amb ella tenim de guanyar la guerra, sense la qual cosa només podríem pensar —ella i nosaltres— en l'exili. Però si és evident, fora de tota discussió, al necessitat de fer la unitat per tal que la fi de la guerra sigui al preu de la victòria de les llibertats populars, la unitat dels treballadors és molt més necessària, encara, per al triomf de la Revolució espanyola, d'aquesta Revolució que, per a la dignificació d'Espanya i del proletariat i de la petita burgesia, ningú més que els treballadors no podria realitzar.

Des de l'inici del moviment provocat pels generals traïdors, l'alt capitalisme, la xurma daurada i tots els reacionaris de diferents colors, jo he vingut dient que el primer que ens calia fer, era guanyar la guerra. Quan hom ha saborejat unes conquestes revolucionàries i ha clavat al bell mig de la consciència collectiva uns principis cobejats a través de molts d'anys —cobejats amb sinceritat, amb tots els afanys de l'ànima— és impossible de renunciar a les conquestes saborejades. En dir que el primer que calia fer era guanyar la guerra, jo volia dir que en perdre-la, havíem de renunciar a la revolució, i volia dir, a més, que guanyar la guerra, equivalia a bastir la base de la revolució.

¿La revolució política? Potser sí, però mantenint i eixamplant les conquestes d'ordre econòmico-social; mantenint-les i eixamplant-les, perquè hi ha mil raons amarades de lògica que donen aquest dret als treballadors.

Hi ha empreses i propietaris industrials i terratinents que tenen contretes greus responsabilitats en la gestació i desenvolupament del moviment facciós. Hi ha moltes empreses i propietaris que han alimentat la preparació i realització de la guerra civil i d'invasió, cotitzant fortes quantitats mesals robades a les suors dels treballadors sotmesos a la seva explotació, i aquestes empreses i aquests propietaris, si més no, són creditors a la mort civil, seria un greuge inqualificable, inferit als treballadors, que la República retornés a aquests traïdors llurs drets damunt de les indústries i de les terres abandonades, en fugir de l'abast de la Justícia republicana; i és això, precisament, el que fa ben legítimes i inalienables les conquestes econòmico-socials dels treballadors, i per ésser legítimes i inalienables, per a exigir que ho siguin de fet i de dret, cal que els interessats ens unim en una forta intel·ligència i per a l'acció revolucionària.

Repeteixo que la unitat del proletariat, necessària per a guanyar la guerra, ho serà tanmateix per a guanyar la revolució. Es més, encara; tal com estan avui les coses, al proletariat li interessa més la unitat per a defensar les conquestes revolucionàries, que no pas per a determinar el triomf del ja gloriós Exèrcit Popular de la República.

I si em pregunteu quins haurien d'ésser els objectius de la unitat de les diferents tendències socialistes, jo us diré francament el que molts pensen i s'ho callen, no perquè hom necessiti tenir audàcia per a dir-ho, sinó perquè dir-ho comporta el risc de caure a l'abisme de la impopularitat.

L'objectiu immediat de la nostra unitat, hauria d'éser el de dur a la consciència dels nostres germans que lluiten als fronts, la seguretat que entre els marxistes i antimarxistes han desaparegut totes les diferències davant del magne problema de guanyar la guerra i de defensar les conquestes de la revolució.

L'objectiu mediat —a desenvolupar després de guanyada la guerra— hauria d'ésser el de bastir una intel·ligència, sincera i entranyable, sobre la base d'un programa encaminat a emprar la formidable força de la unitat per a aconseguir les següents finalitats: a) Mantenir totes les conquestes de la revolució; b) Eixamplar al màximum possible, amb altres de noves, les conquestes revolucionàries en l'ordre general de la Economia, i c) Aconseguir la consagració jurídica de tot el que els treballadors haguéssim conquistat.

La formidable força de la unitat hauria d'ésser emprada en un d'aquests dos sentits:

Primer. — Amb un moviment de força al carrer, si les circumstàncies ho exigien, i

Segon. — Fent un front únic de tipus electoral, en el cas d'ésser considerat impossible un acte de força al carrer.

Es evident que jo admeto, a títol d'accidental i excepcional, la conveniència que els anarquistes anéssim —units amb els socialistes i comunistes— a una contesa electoral enfront de la democràcia burgesa. Jo ja sé que això, per als anarquistes, pressuposa una claudicació, però una claudicació que no seria major a la que haguérem d'acceptar l'any 1936, en anar a formar part dels Governs de la Generalitat i de la República i en dur, tanmateix, sindicalistes i anarquistes als Comicis municipals i provincials.

En acceptar allò proposat, només hi hauria una diferència: la de tornar a formar part dels governaments, o a constituir-nos en oposició a aquests, pel mitjà del sufragi universal. I la diferència, en tot cas, significaria que els elegits tenien una autoritat expressament atorgada pels qui la tenen tota: els treballadors.

Demés, a la vista de l'experiència i davant de l'imperatiu de no deixar-nos vèncer per l'enemic que tenim enfront, ¿quina importància tenen els mitjans que haguéssim d'emprar, si la finalitat és salvar la revolució, la Revolució del proletariat?

Jo no vull jugar amb l'eufemisme: "Si jo transigeixo acceptant de prendre part en unes eleccions, ho faig a condició de reconèixer prèviament la impossibilitat d'un acte de força." No, res d'eufemismes: a condició de salvar la Revolució, jo admeto tots els mitjans de lluita, els il·legals i els legals. I per tal que qualsevulla dels mitjans emprats ens doni un rendiment de màxima eficàcia, per això recordo per què és necessària la unitat proletària.

Que cadascú reflexioni, pel present, l'esdevenidor que ens espera.

J. PEIRO

Tot un demà prometedor es juga encara a camp descobert

I els nostres valerosos soldats del Front d'Aragó han de saber agredir i extreure de les agressions el profit estratègic que ens correspon



Som els més i els millors i tota la raó és de la nostra banda. Després de catorze mesos d'una lluita brutal, ens hem sabut imposar una disciplina de guerra. Ens hem sacrificat de moltes coses, i la nostra norma ha estat, des del començament, l'heroisme individual i l'heroisme collectiu. Així hem arribat, finalment, a formar un Exèrcit Popular Regular, l'organització del qual serà, el dia de demà, un veritable exemple.

Cal, però, encara, recórrer un llarg camí abans d'obtenir la victòria. Necessitem una perfecta unitat entre la vanguàrdia i la reraguarda. Una unitat rígida i matemàtica. No ens enganyem. El secret de la monstruosa guerra que sostenim rau en el fet d'utilitzar, inlassablement, tots els mitjans que tenim al nostre abast.

Estem vivint uns moments que no admeten contemporitzacions, perquè hem de decidir, en jornades de gran intensitat, el destí dels nostres fills. N'hi hauria prou d'una sola vacil·lació per a perdre no solament la vida, sinó l'honor del proletariat ibèric. I això valdria tant com una doble mort.

Els soldats del front d'Aragó, amb el tremp magnífic que posseeixen i que han posat a prova en les darreres ofensives, s'han de convèncer que l'esdevenidor és encara un joc. Per apressar-lo a les nostres mans ha de convertir-se cada un d'ells dins del seu batalló, en força de xoc, en aguda punta d'acer d'una vanguàrdia constantment agressora. Hem de saber agredir i extreure de les agressions el profit estratègic que ens correspon.

L'Exèrcit Popular Regular compta cada dia més amb una decisió, amb un heroisme i una disciplina admirables. Ara necessitem, tanmateix, perfeccionar la nostra tècnica de l'atac.

L'enemic troba en l'Exèrcit Popular que lluita al front de l'Est la veritable força de xoc de tot un poble en armes que no s'assembla ni remotament a les tropes africanes, mercenàries i italo-alemanyes que sembren el terror a les ciutats i als llogarrets espanyols.

Europa ha vingut observant fins ara sense immutar-se, la tragèdia del nostre desventurat país. La situació internacional reacciona després de prop d'un any i mig de guerra, en sentit favorable. El món, però, no ens enganyem, no serà completament al nostre costat fins que hàgim vençut totalment. El premi de la victòria, el més immediat, serà la reconeixença universal de les nostres virtuts cíviques, de l'heroisme de l'Exèrcit Popular i de la legitimitat dels drets de la República. Aleshores tot aquest món recelós i hostil que va negar-nos les armes per a defensar-nos, mirarà sollícit a Catalunya i a la República espanyola. Però no serà fins el dia que els invasors hagin estat expulsats i aixafats els traïdors definitivament. No temeu que hom intenti amb el nostre país de dur a terme el mateix bloqueig a què estigué sotmesa Rússia. Es tal l'egoisme i la covardia de les grans potències que s'han humiliat davant el feixisme per a oferir-li la nostra immolació, que, un cop aconseguit el nostre triomf, les induirà a respectar-nos com no ho han fet en el moment que creien immediat el nostre fracàs.

Aquesta ruïna política internacional d'ajut al més fort que regeix actualment els destins d'Europa ha d'ésser, en el futur, el gran instrument d'afirmació de la nova Ibèria. Amb un món així de temorós, el porvenir que s'ofereix als pobles de la nova Ibèria és il·limitat. De primer, però, cal vèncer. Ho dic tenint en compte l'enorme abast de les meves paraules. Cal guanyar la guerra, sigui com sigui! No pot existir cap mena de consideració que pugui paralitzar el nostre braç en descarregar sobre el nostre adversari el cop més eficaç per a abatre'l.

Hem estat portats a la guerra contra la nostra voluntat i l'hem feta ben durament, sense traspassar les fronteres que la nostra condició d'homes civilitzats ens imposava. No hi ha hagut, en canvi, barreres per a la ferocitat dels facciosos. Fins a l'últim instant hem estat fent patètiques apel·lacions a la consciència universal. Hem anat a Ginebra diverses vegades i hem demanat que ens fos reconegut el nostre dret a defensar-nos, mentre a l'esquena de Ginebra les nacions que ens hi escoltaven incommovibles permetien que Alemanya, Itàlia i Portugal subministressin armes en abundància perquè assassinessin el poble espanyol. Hem vist, finalment, que grans nacions que serien incapaces de resistir amb l'heroisme amb què està resistint Ibèria una invasió del territori nacional per tropes alemanyes, italianes i colonials, s'avenen, sacrificant les seves més cares conviccions democràtiques a reconèixer el "fet consumat" de l'ocupació d'una part del nostre territori, com a punt de partida per a fixar la seva actitud respecte als nostres governs legítims. I a més a més, presenciem com una gran nació que s'atribueix el paper providencial de gendarme al món mira impassible el seguici de crims horrorosos comesos a Sevilla, Galícia, Badajoz, Màlaga, Biscaia... per unes hordes africanes, "nazis" o "camises negres" i solament abandona la seva passivitat per tal d'interessar-se per un delinqüents contra la seguretat de l'Estat, els quals aquest sotmetrà a la seva justícia sobirana sense acceptar cap coacció exterior.

Les potències democràtiques feren a Mussolini i Hitler l'ofrena d'aquell vergonyós Pacte de "no ingerència", gràcies al qual haurien lliurat la democràcia ibèrica lligada de cap i peus a la voracitat del feixisme, de no haver-se produït la resistència del proletariat revolucionari. L'infame Pacte privava el Govern legítim dels elements de guerra que per a la seva defensa pogués adquirir a l'estranger, malgrat saber que ni Alemanya ni Itàlia, signatàries del Pacte, havien de deixar de subministrar homes i material de guerra als facciosos.

¿Per què va subscriure Anglaterra aquella infàmia? Per temor a la guerra.

Anglaterra sap que el Pacte, que ella compleix escrupolosament, el vulneren Itàlia i Alemanya. I segueix, respecte a la democràcia ibèrica, la mateixa política que va seguir amb Abissínia. I segueix fent semblant de no assabentar-se que la conquesta d'Abissínia, l'ocupació d'una part de les Balears i el control exercit a la nostra zona marroquí són les jugades amb les quals el feixisme internacional pensa fer xec a l'imperialisme britànic.

¿Per què? Per temor a la guerra.

Per una temença universal a la guerra europea ens haurien sacrificat a l'ambició del feixisme.

Ja n'hi ha prou! Guanyem la guerra. Sigui com sigui! Que ningú no s'atreveixi a demanar-nos comptes el dia de demà. La punta d'acer del nostre Exèrcit Popular Regular imposarà les nostres llibertats a tot el territori d'Ibèria i recuperarem ben aviat la nostra independència nacional. Perquè el poble en armes, enquadrat i disciplinat, s'ha convertit en l'Exèrcit Popular Regular més formidable que mai tingués Espanya.

JOAN COMORERA

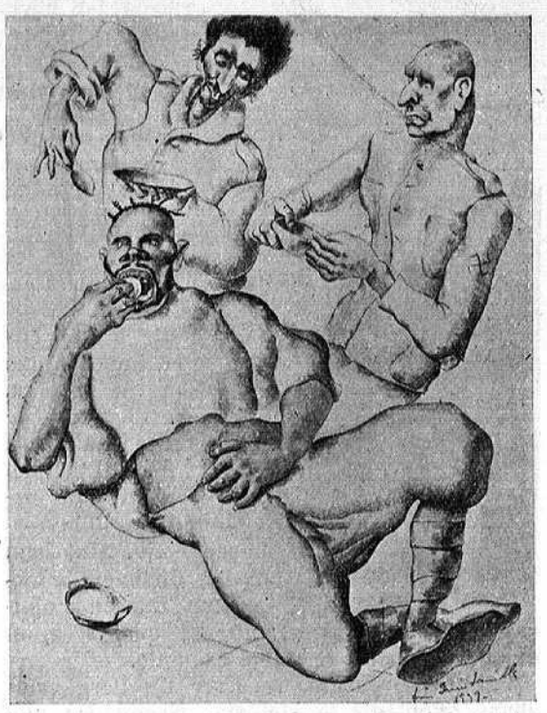
DIBUIXOS DE QUINTANILLA

presentats per MERIDIA

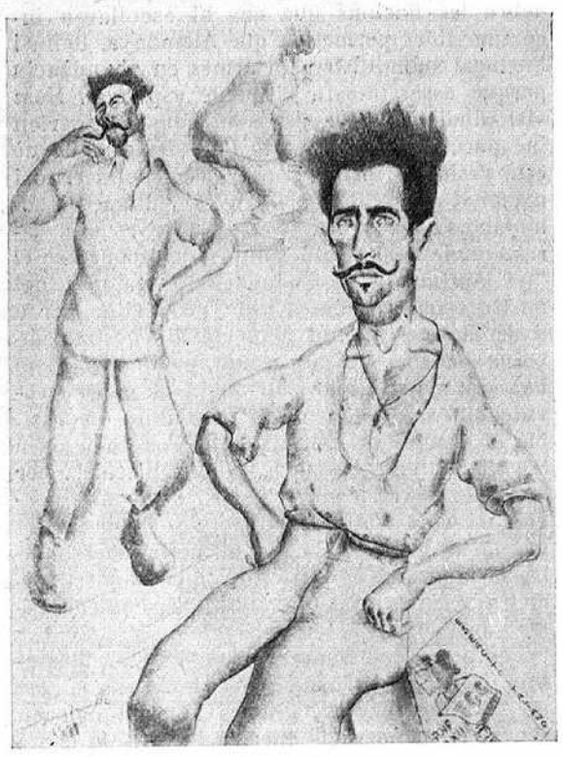
La crítica rigorosament científica, exercida per l'home que, en possessió d'una coneixença profunda de la tècnica de les diverses arts, es lliura a una dissecció escrupolosa del quadre o de l'escultura exhibits en una sala d'exposicions, no té gran cosa a fer davant les obres d'artistes com Lluís Quintanilla, que han renunciat a les proeses tècniques per posar llur art al servei d'una idea.

Coincidint amb les declaracions recents de Picasso, Quintanilla creu que l'artista no pot ésser de cap manera neutral en un conflicte en el qual es juga el destí de les valors espirituals, de les supremes valors de l'home. En conseqüència, Quintanilla ha pres partit. I l'ha pres a favor d'una causa justa. I l'ha pres amb una cremor interior fortíssima. Els seus dibuixos, en efecte, freds i correctes de forma però roents de passió, són una denúncia brutal dels crims comesos pels militars traïdors i pels invasors de la nostra terra. Són un requisitori implacable contra els estrangers que, ajudats pels nacionals renegats, pretenen reduir-nos a l'esclavatge.

Poques vegades hem assistit a un acarnis-



LUIS QUINTANILLA. PRESONERS MORO, ITALIA I ALEMANY
(Foto Godes)



LUIS QUINTANILLA. PRESONERS MOROS
(Foto Godes)

sament venjador com el d'alguns d'aquests dibuixos —els dels presoners, sobretot—, que colpeixen l'enemic al rostre amb una contundència irresistible, i que, com ha dit algú de les coses de Grosz, són unes definicions gràfiques que equivalen a execucions capitals.

Com hem insinuat més amunt, en obres com les de Quintanilla els virtuosismes de pinzell serien tan desplaçats com, en una novella revolucionària, els efectes d'estil. En obres com aquestes, la tècnica ha esdevingut quantitat negligible. De fi en ella mateixa, com la volen els partidaris de l'art per l'art, ha passat a ésser mitjà. Mitjà d'exterioritzar un ideal. I Quintanilla ha reduït la tècnica a la mínima expressió. Els seus dibuixos assoleixen una intensitat trasbalsadora amb el suprem despullat de l'expressió. Les seves diatribes vigoroses són expressades amb un llenguatge d'una gran simplicitat. D'una gran simplicitat i d'una gran incisivitat. Les línies d'aquests dibuixos, en efecte, tenen una precisió de clínica. Semblen traçades per un bisturí operant en carn viva. Filles d'una aguda sensibilitat, terriblement afilada, aquestes línies, finament incisives, semblen voler foradar la superfície del paper, guiades no se sap ben bé si per la punta d'una agulla o la punta dels nervis.

A MERIDIÀ ha escaigut l'honor de presentar l'obra de Lluís Quintanilla a la rotonda de l'Hotel Ritz. Aquesta exposició ha obtingut un èxit molt viu, del qual estem justament orgullosos.

SEBASTIÀ GASCH

●

Luis Quintanilla va néixer a Santander el 13 *de juny del* 1895. *Va començar la carrera d'arquitecte i la va deixar per pintar. Als* 18 *anys va marxar a París on ha sojornat diverses temporades. Pensionat pel Centre d'Estudis Històrics, va estudiar pintura mural a Itàlia del* 1924 *al* 1926. *Ha fet diverses exposicions a Madrid i a Nova York. Ha decorat el nou Consolat d'Espanya a Hendaia, la Casa del Poble, la Facultat de Medicina, el Saló d'Estampes, la Ciutat Universitària de Madrid. Ha guanyat el concurs per a decorar el monument a Pablo Iglesias. L'aviació enemiga ha destroçat el seu taller de Madrid i moltes de les seves pintures murals, tot i destruint una bona part de la seva tasca dels cinc últims anys.*

"Aurora Roja"

Presentada al Tívoli per MERIDIA

A Espanya hi ha uns quants intèrprets meravellosos dels balls espanyols: unes quantes personalitats fortes, isolades, gairebé sense ni formar escola. Costa ja més de trobar parelles.



LA PETITA GRAN FIGURA D'AURORA ROJA
(Foto Font)

I el que no hi ha són conjunts. Altrament la interpretació artística, treballada, dels balls espanyols és gairebé limitada a una modalitat: el flamenc. Els altres balls són conservats només que per l'instint popular. L'Estat Espanyol mai no ha fet res per a conservar, vitalitzar un tresor que fa la més pura joia del poble, i que desvetlla tanta admiració a l'estranger. Que és fins i tot un motiu d'admiració per a les Espanyes.

I bé: els homes que en mig del tràngol actual han fet nèixer "Aurora Roja", sembla que s'hagin adonat perfectament de l'absurditat de tot això. Amb infants de nou a setze anys, han format un ben nodrit quadre de ballarins que ens presenta una gran diversitat de balls espanyols. I el que sobta és la disciplina d'aquesta formació. No diem l'instint i la gràcia, perquè l'instint del ritme i de la bellesa és el que ha fet néixer i conservar, a despit de tot, les nostres danses. Però a la disciplina no hi estem avesats. Tot mor o no arriba a plenitud per manca de disciplina. De vegades, teòricament, l'hem fet enemiga de l'instint, oblidant que no hi ha art possible si l'instint, les qualitats naturals, no són canalitzades, domtades per una exigent disciplina.

Ignorem ara quin temps ha calgut per a imposar la disciplina que domina en la formació d'"Aurora Roja". El fervor i la flama d'aquests temps nous hi hauran influït molt. Potser mestres i minyons han tingut ben present la lliçó de paciència que els cossos de ballets russos i les formacions teatrals russes han ofert a Europa. A cap altra lliçó estrangera, ni cap altre estímul foraster, però, no hauran sentit, ja que en les seves danses tot és inspirat pel mateix esperit nacional que va crear-les. Podem trobar-hi una natural tendència a l'afinament, a la complexitat, a la recerca d'un major efecte escenogràfic. Però sempre fidel a l'esperit de cada dansa, sense intenció de camuflar cap espectacle exòtic. Es Espanya o les Espanyes, en llur pluralitat, en llur diversitat de sentiments, que s'hi ofereix.

L'espectacle és enlluernador. Es ben bé una aurora. Una mostra del partit que pot ésser tret dels balls espanyols. De l'atenció que caldria —que caldrà— prestar-los. Car no és possible que una provatura així de reeixida, restés sense continuïtat i desenvolupament. Es d'ací, altrament, que hauria de partir la renovació dels nostres escenaris de varietats i de revistes. Cap recusació més forta no pot ésser formulada contra les banalitats importades i contra l'autodeformació que ens imposem en imitar grotescament —diria tràgicament— l'espanyolada: caricatura en part d'un art tan pur.

Cal, altrament, subratllar que la presentació d'"Aurora Roja" és feta amb gust. Els figurins, gens enfarfegats, com convé a uns dansaires, són estilitzacions molt decoratives dels vestits regionals. Un encert dels colors i dels contrastos els presideix.

D. G.

1890 - 1937

El "Rei i Monjo" d'Angel Guimerà

Angel Guimerà, quan estrenà "Rei i Monjo" tenia 43 anys. La seva figura s'acusava ja dominadora. Havia estrenat "Gala Placidia", "Judith de Welp", "Lo fill del Rei". Havia tingut l'èxit esclatant de "Mar i Cel". Havia estat mantenidor dels Jocs Florals de l'any 1888, i havia redactat el missatge dirigit a la Reina Cristina que vingué aquell mateix any, el mes de maig, amb motiu de l'Exposició Universal, i que fou elegida Reina dels Jocs. Encara, l'any següent, 1890, any de l'estrena de "Rei i Monjo", perdura en el cartell dels Jocs Florals el record d'aquesta elecció, amb un premi extraordinari a la millor oda dedicada a la Reina d'Espanya "Comtessa de Barcelona" i regina dels jocs de l'any anterior. Figurava també en el cartell un premi per a la millor Oda al "*Héroe de Castillejos*", general Prim.

La vida intellectual, doncs, tenia per marc un regionalisme polític, amb el qual no semblava pas mal avinguda. Però l'esperit de Catalunya estava en plena ascensió. Pin i Soler acabava de publicar una de les seves millors novelles: "Niobe"; en els ambients intellectuals era celebrada joiosament la publicació del darrer volum de l'edició políglota de "Lo gaiter del Llobregat", en homenatge a l'autor i com a commemoració del cinquantè aniversari de la publicació de la seva primera poesia catalana; Guimerà treballava amb fortuna per crear un teatre verament nacional, i s'enfrontava noblement amb la xavacaneria, amb el popularisme baix de sostre. El seu duel amb Frederic Soler, havia arribat al roig viu. "Rei i Monjo" havia de representar, precisament, el triomf definitiu, l'esclafament de l'adversari.

"Rei i Monjo" va ésser lliurat a l'empresa del Teatre Català, installada al Romea i feude de Frederic Soler, a mitjans de setembre del 1889. No és estrenada, però, fins el 4 de febrer de l'any següent. Recordem que cap de les primeres obres d'Angel Guimerà no trobà facilitats per a ésser estrenada. Algunes ho van ésser primer en la seva traducció castellana. "Mar i Cel" —retraiem-ho una vegada més— dormí molt de temps perquè els "tècnics" infatuats, l'havien declarada irrepresentable. I "Mar i Cel" és la més perfecta de les tragèdies de Guimerà i la més teatral de les seves obres.

Hi ha la versió —que Carles Capdevila recull com a certa—, que, entre el lliurament de "Rei i Monjo" a l'empresa del Teatre Català i la seva estrena, Frederic Soler, aprofitant el mateix tema, escriví i féu representar "El Monjo negre". "El Monjo negre" no servi a Frederic Soler sinó per a fer més sensibles els seus límits. En canvi l'èxit de "Rei i Monjo" fou esclatant, a desgrat que els partidaris de Soler intentaren pertorbar-lo. Naturalment que Guimerà que, si l'havia escrita primer, va estrenar-la després, no deixà d'ésser acusat de plagiari. En torn d'aquesta qüestió no van mancar polèmiques vives i apassionades. Un polemista, responent als qui denunciaven el primer acte de "Rei i Monjo" com una còpia d'"El Monjo Negre", els objectava, sarcàsticament, que "eren tan curts de vista que no s'adonaven que l'"Otger" és una còpia desgraciada de l'"Otello".

No manquen les opinions ditiràmbiques sobre "Rei i Monjo". El crític de "La Illustració Catalana" confessa que no sap com començar de "tan fonda com ha estat la impressió", i anomena l'autor "poeta mascle com pocs n'hi ha". La crítica més intelligent de l'època no deixa, però, de fer a l'obra les mateixes observacions que avui li poden ésser adreçades. Tot i reconèixer la grandesa i la força de la producció, l'equilibri i teatralitat del primer acte, li és retret el convencionalisme dels altres dos. Un crític fins ja diu aleshores que el caràcter romàntic del tercer acte l'allunya del gust modern i de les actuals tendències del teatre.

La remarca, que resultava exacta, no ha de sorprendre'ns. No tots els barcelonins de l'època tenien pa a l'ull. Si el teatre a Barcelona xipollejava de vegades en el més baix popularisme i tota una "Sociedad Cervantes" es dedicava a representar gatades al Romea; si queia sovint en el provincianisme i s'enlluernava amb les maquinàries de gran espectacle i fins de màgia al Tívoli, com "La vuelta al mundo"; si adorava els més falsos ídols del temps, com Echegaray, no deixava de sentir curiositats cosmopolites. Així, en els mateixos dies que era representat "Rei i Monjo", eren representades en castellà obres com "La sorpresa del divorcio", i "Francillon", de Dumas. Però el fet culminant de la temporada era la presència de la Duse, que interpretava una gran, renovada i humanissima "Dama de les Camèlies", i obres com "Francillon" i "Demi-Monde", i la "Cleopatra", de Shakespeare. Lliçons que, tanmateix, el teatre català no ha recollit encara.

Per cert que al vivacíssim Narcís Oller, un dels escriptors catalans d'aleshores, més acordat amb els meridians d'Europa, l'actuació de la Duse i del seu excellent conjunt, el feia reflexionar, des de "La Illustració Catalana", amb paraules que no han perdut pas actualitat, "sobre la necessitat de trasbalsar, refer, fuetejar, fins que això s'aconsegueixi, moltes companyies espanyoles; sobre la conveniència d'acabar, en bé de l'art dramàtic, amb la crítica de ploma espuntada dels uns, amb la rovellada d'altres, amb la que va untada de mel d'amistat o amb vesc de caçador hipòcrita d'altres i altres; en fi, sobre la necessitat cada vegada més imperiosa de cridar fort i sense descans contra l'amanerament, la falta d'estudi dels actors, la misèria i l'endarreriment de la *mise-en-scène*, i, en una paraula, contra tot el que, lluny d'aixecar el nostre caigut teatre, l'enfonsa cada dia més i més".



ENRIC BORRAS, EN UNA ACTITUD CARACTERISTICA DEL SEU ART

Cal dir, d'acord amb aquests mots, que la interpretació de "Rei i Monjo" no sembla que hagués estat del tot satisfactòria. Bonaplata feia el paper de "Don Ramiro". N'és lloada la seva caracterització, el vestit, copiat exactament del que portava "Don Ramiro" en una pintura de Casado del Alisal... Però Bonaplata, ja potser una mica fatigat, amb la memòria perduda pels anys i per una dissimulada afició a la beguda, restà vacillant, tot i que digué amb energia alguns versos. Enric, en canvi, que, ni feia aleshores el paper de "Galín", el patge enamorat, és lloat per algun crític sense reserves. El de "La Illustració" profetitza que donarà glòria al teatre català.

Ara hem vist un Enric Borràs magnífic, aureolat d'aquesta glòria, representant, precisament, el paper de "Don Ramiro". Format en l'escola d'aquells actors, com Bonaplata, com Soler, com el gran Fontova, avesats a interpretar personatges de gran relleu i sense matís psicològic, l'alta figura d'Enric Borràs se'ns apareix com el darrer i potser més egregi representant d'aquella època, la resplendor de la qual se'ns fa ara present amb aquestes representacions de "Rei i Monjo".

DOMENEC GUANSE